

THE CHARACTERISTIC OF THE PSYCHOLOGICAL CLIMATE IN RURAL FAMILIES*G. A. Slabkyi, S. M. Zagorodnyi (Kyiv)*

Results of sociological research of rural family psychological climate as bases of agricultural population mental health are submitted. The significant level of conflictness in modern rural families which principal causes are a low level of prosperity and high psycho and emotional loading on members of family is established.

KEY WORDS: **sociological research, family, the conflict, mental health.**

Рецензент: к.мед.н. І. Я. Пінчук

УДК 316.728:613.955

І. О. КАЛИНИЧЕНКО (Суми)

СОЦІАЛЬНО-ГІГІЄНИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ДИТЯЧОГО НАСЕЛЕННЯ

Інститут фізичної культури Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка

На підставі соціологічного дослідження способу життя дитячого населення встановлено, що соціальний статус сімей і умови життя безпосередньо впливають на структуру вільного часу дітей, незважаючи на його недостатність через навантаження навчального характеру. Пріоритетність пасивних форм відпочинку, зниження інтересу до самоосвіти і самовдосконалення зумовлена відсутністю цільового впливу соціального оточення на підвищення рухової активності, популяризацію різних форм фізичної діяльності. Визначено ознаки ризикової поведінки у дітей і підлітків (захоплення палінням, вживання алкогольних напоїв, токсичних і наркотичних засобів).

КЛЮЧОВІ СЛОВА: **соціологічне дослідження, здоровий спосіб життя, дитяче населення, фізична активність, ризикова поведінка.**

На сьогодні поняття здорового способу життя (ЗСЖ) трактується як типова сукупність форм і способів культурної щоденної життєдіяльності особистості, що об'єднує норми і цінності керованої діяльності і сприяє повноцінному виконанню навчально-трудова, соціальних і біологічних функцій [7].

Загальновідомо, що поведінка і спосіб життя безпосередньо або опосередковано впливають на здоров'я дітей. Безсумнівно, дослідження поведінки дітей і підлітків, що пов'язано з їхнім здоров'ям, має суттєвий вплив на розробку відповідних ефективних програм щодо формування, збереження і зміцнення здоров'я дитячого контингенту. Вказаний підхід здійснювався за Міжнародним науковим проектом "Здоров'я і поведінка школярів" ("Health Behavior in School-aged Children" (HBSC)) [12] та Загальнонаціональною програмою інтегрованої профілактики неінфекційних захворювань СІНДІ (The Countrywide Integrated Noncommunicable Disease

Intervention programs), які виконувалися у різних країнах світу за ініціативою Європейського бюро ВООЗ [9;10].

Існують групи дітей, які надають перевагу ЗСЖ, і групи дітей з ризикованою для здоров'я поведінкою. Ці моделі формуються не самостійно та ізольовано від соціальних та культурних умов, а пов'язані з певними закономірностями. Тому формування фізичної активності школярів, як специфічного виду їх діяльності і підґрунтя ЗСЖ, повинно базуватися на основі визначення і врахування закономірностей впливу медико-соціальних і педагогічних чинників.

Численними науковими дослідженнями доведено, що пріоритетність має, по-перше, визнання і пропагування фізичної активності як життєво необхідної функції людини, як основи ідеології ЗСЖ [11]; по-друге, адекватність змісту і умов фізичної підготовки індивідуальному стану дитини, гармонізація і оптимізація фізичного тренування, свобода вибору форм фізичної активності [3]; по-третє, специфічність впливу природних факторів на розвиток фізичного потен-

ціалу людини, дія яких може посилюватися або зменшуватися відповідно до активності самої людини [8].

Фізичну активність можна розглядати як філогенетично детермінований фундамент для широкого кола морфо-функціональних характеристик і властивостей організму людини. Фізична активність, як стверджує В. К. Бальсевич, по суті має подвійний та суперечливий характер. Ці характеристики визначаються передусім тим, що по своїй суті фізична активність є соціальним і біологічним явищем, крім того, вона детермінується фізіологічними, морфологічними субстратами локомоторних систем, генетичними передумовами їх формування і розвитку та значним впливом, який здійснюють фактори соціального походження на становлення і розвиток рухової функції, на її мотивацію у процесі діяльності особистості [4].

Метою дослідження був аналіз умов життєдіяльності дітей і підлітків та поведінкових факторів ризику щодо ЗСЖ. Для досягнення мети дослідження були визначені наступні задачі: оцінити вплив соціального оточення на формування здорового способу життя і встановити факторіальну структуру чинників способу життя дитячого населення.

Матеріали і методи. Збір інформації здійснювався шляхом опитування за допомогою стандартизованої анонімною анкети. Всього в анкетуванні взяли участь 1070 дітей молодшого (6–10 років), середнього (11–14 років) та старшого (15–17 років) шкільного віку загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ) різного типу (850 учнів міських шкіл і 220 – сільських). Анкета включала питання відносно родини, навчальної діяльності, вільного часу, фізичної активності (організованих форм та самостійних занять), характеру ризикової поведінки та харчування. Статистичну обробку проведено на ПК з використанням стандартних пакетів програм Microsoft Excel та STATISTICA. Математична обробка отриманих даних проведена за такими методами: розрахунок первинних статистичних характеристик; статистичне порівняння середніх значень за критерієм Стьюдента, встановлення взаємозв'язку між змінними за допомогою кореляційного аналізу, визначення глибинних характеристик способу життя за допомогою факторного аналізу [1].

Дослідження є складовою частиною НДР кафедри спортивної медицини та валеології Інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету ім. А.С. Макаренка "Розробка критеріїв оцінки здоров'язберігаючих технологій у загальноосвітніх навчальних закладах (номер державної реєстрації 0106U000613).

Результати дослідження та їх обговорення. Вирішальним значенням для формування особистості дитини є вплив найближчого соціального оточення, якими є батьки, друзі, вчителі. За результатами анкетування школярів визначено, що вік матерів і батьків ($36,20 \pm 5,73$ і $38,61 \pm 6,63$ років) відповідає періоду сформованості життєвих установок і набуття певного стереотипу поведінки, на які орієнтуються діти. Однак соціально-побутові умови не завжди є сприятливими для гармонійного розвитку дитини. Свідченням цього є той факт, що $21,59 \pm 1,41\%$ матерів і $18,24 \pm 1,32\%$ батьків не мають постійного місця роботи. У дітей сільської місцевості трудова зайнятість батьків вірогідно менша, ніж у місті, відповідно $39,15 \pm 3,35\%$ матерів і $27,04 \pm 3,05\%$ батьків ($p < 0,05$).

За даними анкетування, умови життя дітей і підлітків міських і сільських шкіл мають достовірні відмінності. Зокрема кількість сімей, що мешкають у гуртожитку, більша у містах ($8,50 \pm 1,48\%$), ніж у селах ($3,65 \pm 1,29\%$, $p < 0,05$). Крім того, $54,39 \pm 1,71\%$ сімей міських школярів мають квартиру і $36,83 \pm 1,65\%$ – власний будинок. У той час як у квартирах мешкають $4,57 \pm 1,41\%$ школярів сільських шкіл, а $91,78 \pm 1,85\%$ – у власних будинках. Звичайно, цей факт визначає як час перебування на свіжому повітрі, так і умови організації дозвілля.

Позитивним моментом повинен бути вплив рівня освіти батьків на формування навичок ЗСЖ у дітей. Встановлено, що вищу освіту мають $47,18 \pm 1,71\%$ батьків міських школярів та $15,84 \pm 2,46\%$ сільських. Проте кореляційний аналіз дозволив виявити достовірний позитивний зв'язок тільки рівня освіти матері з окремими значимими чинниками умов життєдіяльності: тривалістю перебування на свіжому повітрі ($r = 0,349$, $p < 0,05$) та тривалістю нічного сну ($r = 0,435$, $p < 0,05$). Встановлений факт збігається з даними попередніх досліджень про досить низький загальний рівень свідомості людей щодо ЗСЖ і практичному використанню у повсякденному житті навичок здоров'язбереження [2]. Враховуючи, що соціальний статус сімей і умови життя безпосередньо впливають на структуру вільного часу дитини і визначає успіх формування життєвих установок, інтересів і потреб, не викликає сумніву, що, з одного боку, вільний час зумовлює можливість реалізації потреб особистості, а з іншого – діяльність і потреби дитини впливають на структуру періоду, який присвячується відпочинку, самоосвіті, заняттям за інтересами та фізичній культурі і спорту.

Однак $47,98 \pm 1,72\%$ опитаних міських школярів вказали на брак вільного часу, у той час діти сільських поселень визнають цей факт у $12,56 \pm 1,89\%$ випадків. Відмічено низьку ак-

тивність учнів до самоосвіти і самовиховання: тільки $44,51 \pm 1,70\%$ міських і $36,65 \pm 3,24\%$ сільських школярів у вільний час читають, $21,58 \pm 1,41\%$ дітей міст і $15,54 \pm 2,44\%$ дітей у селі відвідують гуртки, улюблене заняття мають відповідно $28,25 \pm 1,54\%$ і $22,32 \pm 2,81\%$ респондентів. У той же час $80,56 \pm 1,36\%$ дітей міст і $71,30 \pm 3,04\%$

сіл надають перевагу перегляду телепередач, відповідно $57,51 \pm 1,71\%$ і $57,14 \pm 3,33\%$ опитаних у вільний час прослуховують музику.

Аналіз даних у віковому аспекті показав закономірні особливості структури вільного часу школярів. Зокрема читання художньої літератури з віком все менше приваблює дітей (рис.).

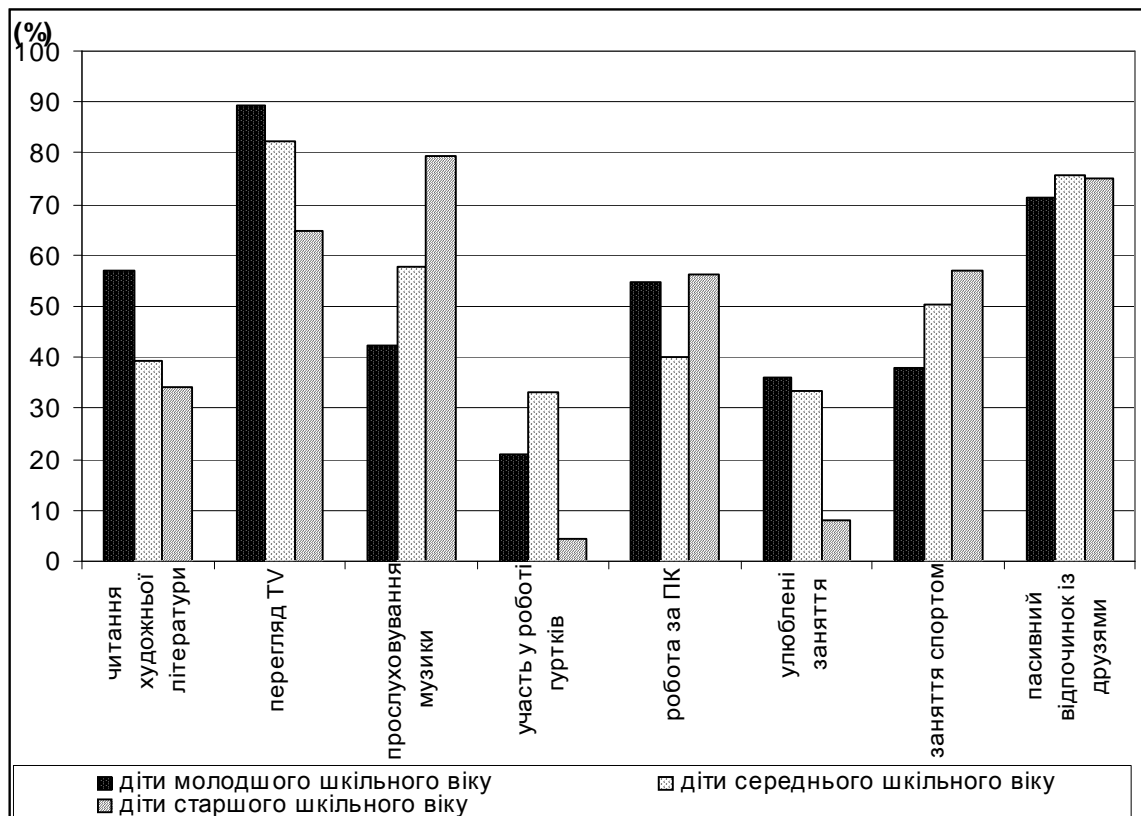

Рис. Розподіл дітей і підлітків шкільного віку за привабливістю різних елементів вільного часу

Захоплення улюбленим заняттям ($36,15\%$) і відвідування гуртків ($20,93\%$) у молодшому шкільному віці у старшому шкільному віці зменшується у 4,49 і 4,6 рази відповідно. Зміна мотивів і потреб у підлітковому віці визначають пріоритетність прослуховування музики ($79,31\%$) і заняття спортом ($56,82\%$), що серед учнів молодших класів менш поширене.

Комп'ютеризація навчального процесу і діяльності людей у цілому визначає пріоритетність роботи за ПК у $49,44 \pm 1,71\%$ міських школярів і $27,23 \pm 3,00\%$ дітей сільських шкіл ($p < 0,05$). Встановлено, що діти будь-якого шкільного віку приділяють роботі за ПК, причому у різних формах (комп'ютерні ігри, спілкування через Internet, підготовка рефератів та інша діяльність), більшу частину вільного часу.

Зіставлення отриманих даних дозволяє констатувати, що в усі вікові періоди значну питому вагу і стабільність у структурі вільного часу мають пасивні форми відпочинку (учні молодшого шкільного віку – $71,32\%$, середнього – $75,74\%$, старшого – $75,0\%$). Насторожує той факт, що у 90-х

роках минулого століття тільки 31% підлітків вільний час проводили у своїй компанії [6], а на сьогодні пасивно відпочивають і спілкуються з друзями $73,94 \pm 1,51\%$ школярів міст і $68,75 \pm 3,12\%$ – сільської місцевості ($p > 0,05$). Зрозуміло, що значна частка дітей, які з різних причин відпочивають переважно пасивно, не можуть себе реалізувати у творчих заняттях, заняттях фізичною культурою і спортом, що у свою чергу опосередковано визначає поширеність шкідливих звичок серед дитячого контингенту та вплив соціального оточення на культуру життєдіяльності. Встановлено, що у $71,55\%$ школярів більшість із знайомих палить, у $16,38\%$ – 50% знайомих палять, а для $5,17\%$ дітей усі близькі люди є курцями.

Типова картина визначилася із вживанням алкоголю у соціумі школярів: ніхто не зловживає алкоголем у $23,68\%$ опитаних, у $10,53\%$ дітей більшість близьких людей мають цю ваду. У цілому респонденти відповіли, що $6,31\%$ знайомих вживали або вживають наркотичні і токсичні речовини, у $70,27\%$ дітей оточення має сприятливий характер щодо наркоманії і токсикоманії.

Серед опитаних хоча б один раз у житті палили 48,75±1,71% дітей міських та 29,69±2,98% дітей – сільських поселень ($p < 0,05$), вживали алкоголь 68,15±1,59% школярів міст та 71,97±3,03% – сіл ($p > 0,05$), мали досвід використання наркотичних або токсичних речовин 0,98±0,33% учнів міст та 0,71±0,56% – сільської місцевості ($p > 0,05$).

Отримані дані збігаються із даними попередніх соціологічних досліджень про чисельність дітей, які вживають наркотичні і токсичні речовини (2,0–5,9%) або зловживають алкоголем [5].

Було проаналізовано думку дітей і підлітків щодо мотивів до першої спроби паління, вживання алкоголю та наркотичних речовин і закріплення згубних звичок у подальшому житті. Міські школярі визначили провідну роль у розвитку схильності до паління для чиннику “звичка” (48,70%) і використання цигарок як засобу зняття напруги від життєвих ситуацій (28,83%), у той час діти сільських поселень перевагу надають зняттю напруги (58,98%), звичці (50,0%) і підвищенню авторитетності серед однолітків як критерію дорослості (30,23%).

Причому вплив друзів для сільських школярів на 27,04% переважає значимість цього чинника для городян. Від насмішок однолітків страждають у 2,96 разу більше дітей і підлітків, які не палили, у селі, ніж у місті.

Аналіз причин, які, на думку дітей і підлітків міських шкіл, можуть призвести до вживання алкоголю, є свята (64,55%), зняття напруги (44,79%) і боротьба із нудьгою (21,70%) у вільний час. Для дітей сільської місцевості, в основному, характерні аналогічні мотиви. Однак для них не менш важливими чинниками є насмішки однолітків і повна бездіяльність у вільний час, що у 1,5 разу переважає значення цих факторів для школярів міст.

Школярі міських закладів освіти висловили свою думку з майже рівномірним розподілом питомої ваги з приводу мотивів щодо вживання наркотичних і токсичних речовин. Однак найбільше значення має власна авторитетність у когорті однолітків (18,97%) і бездіяльність у вільний час, яка сприяє виникненню відчуття нудьги і безвихідного положення (18,92%).

Школярі сільських шкіл вирішальну роль визначили задоволенню зацікавленості (49,43%), крім того, у 1,93 разу важливішим для них є зняття напруги і у 4,62 разу – вплив друзів, ніж аналогічні мотиви для школярів міст. Як видно з отриманих даних, проблема зайнятості дітей і підлітків у вільний час, не залежно від місця поселення, сприяє не тільки поширеності шкідливих звичок, але й можливому формуванню асоціальних форм поведінки.

Деякі питання анкети стосувалися вивчення поінформованості школярів про негативний вплив шкідливих звичок на здоров'я. Встанов-

лено, що у середньому 6,14% школярів усіх вікових груп не вважають паління шкідливою звичкою. Алкоголь і вживання наркотичних речовин, на думку школярів 23,42% і 19,83% відповідно, також не мають негативного впливу на здоров'я.

Проте формування світогляду дитини і підлітка, а разом з цим і свідомого ставлення до свого здоров'я і здоров'я оточуючих, має вікові закономірності. Важливим є те, що рівень інформованості про вплив на здоров'я шкідливих звичок зростає з віком. Особливо це стосується вживання алкоголю та наркотичних і токсичних речовин. Якщо у молодшому шкільному віці 80% дітей вважають, що зловживання спиртними напоями не шкодить здоров'ю, то серед учнів старшого шкільного віку так вважають до 11,36% опитаних ($p < 0,05$). Різниця у висловлюванні впевненості про безпечність наркотичних і токсичних речовин зменшується з віком: якщо серед дітей молодшого шкільного віку 47,83±3,17% опитаних не вбачали небезпеки у вживанні наркотичних речовин, то у підлітковому віці такої думки дотримуються 21,74±2,00% респондентів ($p < 0,05$).

Однак впевненість про відсутність негативного впливу паління на організм людини має зворотній характер. Зокрема серед дітей молодшого і середнього шкільного віку не було жодної відповіді про безпечність паління, у той час 7,95% старшокласників визначилися щодо позитивного ставлення до паління цигарок. Ймовірно, це можна пояснити явищами максималізму і схильністю до конфліктності із соціумом у підлітковому віці, або отримані дані такого характеру є непрямым свідченням недостатньо свідомого ставлення школярів до свого здоров'я, низького рівня просвітницької роботи, формальної інформованості школярів щодо ЗСЖ та негативним впливом реклами тютюнокуріння, особливо у період становлення особистості, що є потенційною загрозою щодо зростання поширеності шкідливих звичок серед школярів.

За даними анкетування, рівень матеріального забезпечення опосередковано характеризувався постійною зайнятістю батьків. За цим показником серед учнів загальноосвітніх шкіл достовірних відмінностей не виявлено. Виняток становили учні інноваційного загальноосвітнього начального закладу (ІЗНЗ), у яких питома вага батьків, які забезпечені постійним робочим місцем, була вищою, ніж у загальноосвітніх навчальних закладах (ЗНЗ) з традиційною організацією навчального процесу, що зумовлено, ймовірно, вищим освітнім рівнем батьків та їх професійною діяльністю. Аналогічна закономірність простежується у забезпеченні житловими умовами сімей учнів різних навчальних закладів.

Оскільки організація навчального процесу впливає на структуру вільного часу, було про-

аналізовано його компоненти у школярів різних навчальних закладів. Опитування показало, що достовірні відмінності простежуються між учнями усіх ЗНЗ і ІЗНЗ переважно за такими пунктами: за часткою дітей, які вільний час присвячують читанню художньої літератури (відповідно $38,30 \pm 1,66\%$ та $50,77 \pm 1,71\%$, $p < 0,05$), роботі за комп'ютером ($42,55 \pm 1,69\%$ та $67,44 \pm 1,61\%$, $p < 0,05$), меншою кількістю гімназистів, які відвідують гуртки ($15,38 \pm 1,24\%$) порівняно з учнями ЗНЗ ($31,91 \pm 1,59\%$, $p < 0,05$). Хоч за часом перегляду TV, заняттями спортом і пасивним спілкуванням із друзями гімназисти не відрізняються від своїх однолітків з інших ЗНЗ.

Безсумнівно, навчальний процес у гімназії більш напружений і вимагає більше витрат часу на додаткові факультативні заняття, приготування домашнього завдання, навчання старшокласників на підготовчих курсах вищих навчальних закладів, що відбивається, зокрема, на тривалості перебування на свіжому повітрі. Так, частка дітей і підлітків, які перебувають на відкритому повітрі менше 2 годин, серед гімназистів у 1,3–1,57 рази більша, ніж у школярів із ЗНЗ.

Відповідно до статті 22 Закону України "Про забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя населення", задачею навчального закладу є забезпечення повноцінного здорового харчування дітей та підлітків. Однак учні не завжди користуються послугами шкільних їда-

лень, посилаючись на брак часу, низьку якість, небажання харчуватися не вдома. Звичайно, в умовах соціально-економічної нестабільності і розшарування суспільства за рівнем достатку структура раціону харчування залишається недостатньо збалансованою. Зокрема на щоденне вживання м'яса і молока частіше вказують гімназисти, ніж учні усіх інших ЗНЗ, при меншому вживанні продуктів із значним вмістом вуглеводів ($p < 0,05$).

Для встановлення основних чинників, що визначають спосіб життя дітей і підлітків, використано факторний аналіз за методом головних компонент і стратегії обертання Varimax normalized з пакету статистичного аналізу STATISTICA. У результаті обробки даних за 68 змінними виділено три фактори, що характеризувалися абсолютними значеннями факторних навантажень (більше 0,500) та знаками (+) або (-) для визначення напрямку і характеру зв'язку.

До першого фактору з умовною назвою «Фізична активність» увійшли 7 змінних з позитивними значеннями, які визначають обсяг ФА у спортивних секціях (0,538), час перебування на свіжому повітрі (0,633), проведення уроків фізичної культури (ФК) на стадіоні (0,633) з використанням футболу (0,681) як ігрової форми проведення уроку. За абсолютними значеннями „вага“ першого фактору становить 12,15% загальної дисперсії (табл.).

Таблиця. Факторні навантаження характеристик способу життя дітей і підлітків шкільного віку

Характеристики способу життя	Фактор 1 "Фізична активність"	Фактор 2 "Організація вільного часу"	Фактор 3 "Соціальний статус сім'ї"
Постійна зайнятість матері	0,077	0,412	0,564*
Постійна зайнятість батька	0,035	-0,120	0,384
Освіта матері	0,158	0,051	0,453
Освіта батька	-0,098	0,152	0,570 *
Прослуховування музики	-0,188	0,523*	-0,293
Пасивний відпочинок із друзями	0,058	0,520*	0,067
Спроба і звичка палити	0,026	-0,652*	-0,034
Спроба вживання алкоголю	-0,136	-0,627*	0,069
Використання різних форм фізичної активності	0,664*	0,139	0,044
Обсяг тижневого фізичного навантаження	0,538*	0,404	-0,143
Участь у спортивних змаганнях	0,175	0,755 *	0,158
Перебування на свіжому повітрі	0,633*	0,010	0,242
Проведення уроків на стадіоні	0,633*	0,010	0,242
Якість проведення уроків ФК	0,772*	0,090	0,238
Відвідування уроків ФК	0,162	-0,112	-0,051
Задоволення від уроків ФК	0,804*	0,070	0,169
<u>Заняття у спортивних секціях:</u>			
плавання	0,010	0,553*	-0,051
футбол	0,681*	0,297	-0,234
баскетбол	-0,056	0,593*	0,173

Примітка: * абсолютне значення факторного навантаження $> 0,500$.

Другий фактор найкраще характеризує “організацію вільного часу” з факторною значимістю 10,85% загальної дисперсії. Він представлений змінними, що характеризують два взаємопов’язані блоки: комплекс окремих елементів структури вільного часу школярів та їх схильність до шкідливих звичок, про що свідчить різнополюсність пріоритетів за знаками факторних навантажень змінних величин у виборі способу проведення дозвілля і спроб до вживання алкоголю та паління.

На третій позиції за відсотком загальної дисперсії (7,00%) знаходиться фактор “Соціальний статус сім’ї” з двома найбільш значимими чинниками для матеріального благополуччя родини: освіта і наявність постійного місця роботи батьків.

Зважаючи на чільну роль першого фактору, можна припустити, що для обраної когорти дітей і підлітків фізична активність є системоутворюючим фактором способу життя, який формується під впливом соціального оточення і визначає структуру вільного часу школярів.

Висновки

1. На підставі дослідження способу життя дитячого населення встановлено, що соціальний

статус сімей та умови життя безпосередньо впливають на структуру вільного часу дітей, незважаючи на його недостатню тривалість через навантаження навчального характеру.

2. Пріоритетність пасивних форм відпочинку, зниження інтересу до самоосвіти і самовдосконалення зумовлені відсутністю цільового впливу соціального оточення на підвищення рухової активності, популяризацію різних форм фізичної діяльності.

3. Викликає тривогу наявність ознак ризикової поведінки у життєдіяльності дітей і підлітків з точки зору здоров’я і формування соціально дієздатної особистості (захоплення палінням, вживання алкогольних напоїв, токсичних і наркотичних речовин).

4. Визначення факторної структури способу життя дітей доводить потенційну дієвість активної участі сім’ї у формуванні особистості дитини, фізичної активності та організації вільного часу.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні та обґрунтуванні засобів фізичного виховання, які б сприяли розвитку мотивації рухової активності у дітей шкільного віку.

Список літератури

1. Антомонов М. Ю. Математическая обработка и анализ медико-биологических данных / М. Ю. Антомонов. – К., 2006. – 558 с.
2. Апанасенко Г. Л. Валеология против депопуляции. Избранные статьи о здоровье / Г. Л. Апанасенко – К., 2005. – С. 13–21.
3. Бальсевич В. К. Концепция альтернативных форм организации физического воспитания детей и молодежи / В. К. Бальсевич // Физическая культура : образование, воспитание, тренировка. – 1996. – № 1. – С. 8–17.
4. Бальсевич В. К. Феномен физической активности человека как социально-биологическая проблема / В. К. Бальсевич // Вопр. философии. – 1981. – № 8. – С. 78–89.
5. Гребняк М. П. Соціально-медичні фактори ризику для здоров’я дитячого населення / М. П. Гребняк, О. А. Дмитренко, В. В. Машиністов [та ін.] // Мед. перспективи. – 2006. – Т. XI, № 4. – С. 121–123.
6. Дюкарева А. М. Особенности здоровья и образа жизни молодежи / А. М. Дюкарева // Пробл. соц. гигиены и история медицины. – 1995. – № 2. – С. 23–26.
7. Комков А. Г. Организационно – педагогическая технология формирования физической активности школьников / А. Г. Комков, Е. Г. Кирилова // Физическая культура : воспитание, образование, тренировка. – 2002. – №1. – С. 2–4.
8. Лубышева Л. И. Социальное и биологическое в физической культуре человека в аспекте методологического анализа / Л. И. Лубышева // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 1996. – № 1. – С. 7–11.
9. Международная программа СИНДИ // Мед. вести. – 1997. – № 2. – С. 24–25.
10. Профилактика через первичное здравоохранение. Рекомендации для улучшения качества работы / СИНДИ. – Копенгаген. – ЕРБ ВОЗ, 2003. – 165 с.
11. Cale L. Interventions to promote young people’s physical activity-issues, implications and recommendations for practice / Lorraine Cale, Jo Harris // Health Education Journal. – 2006. – Vol. 65 (4). – P. 320–337.
12. Health and Health Behaviour among Young People. WHO Policy Series: Health policy for children and adolescents Issue 1. International Report / editor C. Currie, K. Hurrelmann, W. Settertobulte [et al.]. – Copenhagen : WHO, Regional Office for Europe, 2000. – 132 p.

СОЦИАЛЬНО-ГИГИЕНИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ ДЕТСКОГО НАСЕЛЕНИЯ

И. А. Калиниченко (Сумы)

На основании социологического исследования образа жизни детей установлено, что социальный статус семей и условия жизни непосредственно влияют на структуру свободного времени детей, несмотря на уменьшение его длительности за счет учебной деятельности школьников. Приоритетность пассивных форм отдыха, снижение интереса к самообразованию, самосовершенствованию обусловлены отсутствием целевого воздействия социального окружения на повышение двигательной активности, популяризацию

разнообразных форм физической деятельности. Выявлены признаки рискованного поведения детей и подростков (увлечение курением, употреблением алкогольных напитков, токсических и наркотических средств).

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: **социологическое исследование, здоровый образ жизни, детское население, физическая активность, рискованное поведение.**

SOCIAL AND HYGIENICAL ASPECTS OF CHILDREN'S HEALTHY LIFESTYLE FORMATION

I. A. Kalinichenko (Sumy)

On the basis of sociological research of children's lifestyle it is established that social status of families and life conditions influence on the structure of children's pastime despite on the fact that spare time is shorter than study time.

The use of mainly passive pastimes, falling interest to self-education, self-growth result from inability of social surroundings to encourage motional activity and to make popular with children different forms of physical exercise. Among alarming facts are readiness of children and adolescents to endanger their health and formation of a socially able personality (due to bad habits: smoking, use of alcohol and drugs).

KEY WORDS: **sociological research, healthy lifestyle, children, physical activity, behavioral risks.**

Рецензент: д.мед.н., доц. Ю. Б. Ященко

КОРОТКІ ПОВІДОМЛЕННЯ

УДК 616-089.888.81-053.83.009

О. О. КОРЧИНСЬКА, У. В. ВОЛОШИНА, Е. В. ОВВАДІ (Ужгород)

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПАРТНЕРСЬКИХ ПОЛОГІВ

Ужгородський національний університет
Ужгородський міський перинатальний центр

Проаналізовано особливості психоемоційного стану подружжя у випадку партнерських пологів. Результати дослідження вказують на переважно позитивне сприйняття родового акту чоловіками та роділлями, що, ймовірно, покращуватиме акушерські та перинатальні наслідки розродження.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: **партнерські пологи, психологічні аспекти.**

Сучасний підхід до перинатології передбачає такий догляд, який бере до уваги інформаційні, соціальні, емоційні потреби вагітних та їх родин під час вагітності, пологів та післяпологового періоду. Ця модель догляду базується на переконанні, що народження дитини – це приємна життєва подія. Іншими словами, це пологи, орієнтовані на участь сім'ї [2].

Тема партнерських пологів на теперішній час є надзвичайно актуальною та підлягає інтенсивному обговоренню як серед науковців, так і серед подружніх пар, що вирішили народити дитину. На сьогоднішній день в пологових будинках України партнерські пологи перестали бути унікальним явищем. Все більше і більше подружніх пар, які «виносили» дитину протягом 9 місяців і добре теоретично підготувались, приходять разом в пологовий будинок, прийнявши рішення народжувати разом. Тому дуже важливим є визначення, що насправді необхідно жінці, яка народжує.

© О. О. Корчинська, У. В. Волошина, Е. В. Овваді, 2010

Безперечним та загальновідомим фактом є те, що сприятливе завершення пологів безпосередньо залежить від психологічного комфорту роділлі [3]. Є ряд принципових умов, яких необхідно дотримуватись для того, щоб жінці було добре. Вони впливають із фізіології родового процесу і специфічних особливостей діяльності головного мозку людини. Жінці, насамперед необхідно дати можливість розслабитись і поводити себе природно. А це можливо тільки в звичних, добре знайомих умовах або у присутності дуже близької та рідної людини, якій роділля довіряє [1]. Говорячи про знайоме місце, логічно припустити, що це може бути її дім. Але на теперішній час в Україні домашні пологи не практикуються, тоді як у Голландії, наприклад, 30% усіх пологів відбуваються вдома [4].

Сьогодні в Україні дуже інтенсивно впроваджується система сімейних пологових залів, де обстановка максимально наближена до домашньої: звичайне ліжко замість Рахманівського, туалет і ванна і, найважливіше, що поряд ніхто більше не